

USTAWA

z dnia ... 2023 roku

o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw w celu wprowadzenia renty wdowiej¹

Art. 1. W ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 504, 1504) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 95 otrzymuje brzmienie:

„Art. 95. 1. W razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, z zastrzeżeniem art. 95a.

2. Przepis ust. 1 z zastrzeżeniem art. 95a stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu

¹ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustawę z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, ustawę z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, ustawę z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

3. Przepis art. 95a stosuje się także w razie zbiegu u jednej osoby prawa do renty rodzinnej z prawem do zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego.”;

2) po art. 95 dodaje się art. 95a w brzmieniu:

„Art. 95a. 1. Osobie uprawnionej do renty rodzinnej, o której mowa w art. 67 ust. 1 pkt 3, oraz do emerytury, emerytury rolniczej, emerytury wojskowej, emerytury policyjnej, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo do policyjnej renty inwalidzkiej wypłaca się, zależnie od jej wyboru:

1) przysługującą rentę rodzinną, powiększoną o 50% emerytury, emerytury rolniczej, emerytury wojskowej, emerytury policyjnej, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo policyjnej renty inwalidzkiej, albo

2) przysługującą emeryturę, emeryturę rolniczą, emeryturę wojskową, emeryturę policyjną, świadczenie przedemerytalne, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, rentę z tytułu niezdolności do pracy, wojskową rentę inwalidzką albo policyjną rentę inwalidzką, powiększoną o 50% renty rodzinnej (renta wdowia).

2. Emerytura, o której mowa w ust. 1 pkt 1, dla osoby pobierającej okresową emeryturę kapitałową stanowi sumę 50% przysługującej jej emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i 50% przysługującej jej okresowej emerytury kapitałowej.

3. Ust. 1 stosuje się do osób uprawnionych do:

1) wojskowej renty rodzinnej, o której mowa w ustawie z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin;

2) policyjnej renty rodzinnej, o której mowa w ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby

Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin

– jeśli prawo do tych świadczeń wynika z okoliczności wskazanej w art. 67 ust. 1 pkt

3.

Art. 2. W ustawie z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2021 r. poz. 1656, z 2022 r. poz. 655) w art. 54:

a) uchyla się ust. 1a,

b) po ust. 1a dodaje się ust. 1b i 1c w brzmieniu:

„1b. Osobie uprawnionej do renty rodzinnej na podstawie niniejszej ustawy, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1, oraz do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, emerytury rolniczej, emerytury wojskowej, emerytury policyjnej, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo do policyjnej renty inwalidzkiej wypłaca się, zależnie od jej wyboru:

- 1) przysługującą rentę rodzinną, powiększoną o 50%, emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, emerytury rolniczej, emerytury wojskowej, emerytury policyjnej, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo do policyjnej renty inwalidzkiej albo
- 2) przysługującą emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, emeryturę rolniczą, emeryturę wojskową, emeryturę policyjną, świadczenie przedemerytalne, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, rentę z tytułu niezdolności do pracy z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy, wojskową rentę inwalidzką albo policyjną rentę inwalidzką, powiększoną o 50% renty rodzinnej (renta wdowia).

1c. Emerytura, o której mowa w ust. 1 lub ust. 1b, dla osoby pobierającej okresową emeryturę kapitałową stanowi sumę 50% przysługującej jej emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i 50% przysługującej jej okresowej emerytury kapitałowej.”,

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W przypadkach niewymienionych w ust. 1, 1b i 2 osobie uprawnionej do renty inwalidzkiej lub renty rodzinnej na podstawie niniejszej ustawy oraz do innych świadczeń o charakterze rentowym wypłaca się jedno świadczenie – wyższe lub przez nią wybrane.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2022 r. poz. 933, 1155) wprowadza się następujące zmiany:

1)w art. 33:

a) ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. W razie zbiegu prawa do emerytury z prawem do renty na podstawie ustawy, uprawnionemu przyznaje się jedno świadczenie – wyższe lub wybrane przez uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 22 ust. 3 i 4 oraz art. 33a.

2. W razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, z zastrzeżeniem ust. 4 oraz art. 33a.”,

b)ust. 2b otrzymuje brzmienie:

„2b. Uprawniony do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy i do emerytury na podstawie art. 24 lub art. 24a przepisów emerytalnych traci prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, chyba że zanim wystąpi z wnioskiem o prawo do emerytury na podstawie art. 24 lub art. 24a przepisów emerytalnych złoży oświadczenie, że wybiera rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy. W przypadku

złożenia tego oświadczenia środki zgromadzone na jego rachunku w otwartym funduszu emerytalnym są przekazywane przez ten fundusz, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Oświadczenie o wyborze świadczenia jest ostateczne i nie przysługuje od niego prawo odstąpienia.”,

c) uchyla się ust. 2d;

2)po art. 33 dodaje się art. 33a w brzmieniu:

„Art. 33a. 1. Osobie uprawnionej do renty rodzinnej z ubezpieczenia, o której mowa w art. 29 ust. 2 pkt 3, oraz do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, emerytury rolniczej, emerytury wojskowej, emerytury policyjnej, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo do policyjnej renty inwalidzkiej wypłaca się, zależnie od jej wyboru:

- 1) przysługującą rentę rodzinną z ubezpieczenia, powiększoną o 50% emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, emerytury rolniczej, emerytury wojskowej, emerytury policyjnej, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo policyjnej renty inwalidzkiej, albo
- 2) przysługującą emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, emeryturę rolniczą, emeryturę wojskową, emeryturę policyjną, świadczenie przedemerytalne, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, rentę z tytułu niezdolności do pracy z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy, wojskową rentę inwalidzką albo policyjną rentę inwalidzką, powiększoną o 50% renty rodzinnej z ubezpieczenia (renta wdowia).

2. Emerytura, o której mowa w ust. 1 pkt 1, dla osoby pobierającej okresową emeryturę kapitałową stanowi sumę 50% przysługującej jej emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i 50% przysługującej jej okresowej emerytury kapitałowej.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1205, z 2021 r. poz. 1621, 1834, z 2022 r. poz. 755) w art. 25:

a) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Osobie uprawnionej do renty na podstawie ustawy albo na podstawie przepisów wymienionych w art. 61, która jest równocześnie uprawniona do świadczeń o charakterze rentowym na podstawie odrębnych przepisów albo do uposażenia w stanie spoczynku przyznanego z powodu choroby lub utraty sił albo uposażenia rodzinnego, wypłaca się jedno świadczenie – wyższe lub przez nią wybrane, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6.”,

b) po ust. 4 dodaje się ust. 5 i 6 w brzmieniu:

„5. Osobie uprawnionej do renty z ubezpieczenia wypadkowego z tytułu niezdolności do pracy oraz do renty rodzinnej na podstawie odrębnych przepisów wypłaca się, jeśli prawo do niej nabyła z tytułu bycia wdową lub wdowcem pozostałym po osobie wskazanej w tych przepisach, zależnie od jej wyboru:

- 1) przysługującą rentę z tytułu niezdolności do pracy, powiększoną o 50% renty rodzinnej, albo
- 2) przysługującą rentę rodzinną powiększoną o 50% renty z tytułu niezdolności do pracy (renta wdowia).

6. Osobie uprawnionej do renty rodzinnej z ubezpieczenia wypadkowego, jeśli prawo do niej nabyła z tytułu bycia wdową lub wdowcem pozostałym po osobie wskazanej w tych przepisach, oraz do przysługującej na podstawie odrębnych przepisów renty z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo policyjnej renty inwalidzkiej wypłaca się, zależnie od jej wyboru:

- 1) przysługującą rentę rodzinną, powiększoną o 50% przysługującej na podstawie odrębnych przepisów renty z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo policyjnej renty inwalidzkiej, albo

- 2) przysługującą na podstawie odrębnych przepisów rentę z tytułu niezdolności do pracy, wojskową rentę inwalidzką albo policyjną rentę inwalidzką, powiększoną o 50% renty rodzinnej (renta wdowia).”.

Art. 5. 1. W ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie tego przepisu organy rentowe i organy emerytalne informują osoby pobierające świadczenia o obowiązujących od dnia wejścia ustawy w życie warunkach pobierania świadczeń przez osoby uprawnione do renty rodzinnej oraz innego świadczenia o charakterze emerytalnym lub rentowym.

2. Jeżeli osoba uprawniona złoży do dnia 31 grudnia 2023 r. wniosek do organu rentowego lub emerytalnego o ustalenie prawa do świadczeń i ich powiększenie zgodnie z art. 95a ustawy zmienianej w art. 1, w art. 54a ustawy zmienianej w art. 2 lub w art. 33a ustawy zmienianej w art. 3, świadczenia te i ich powiększenie wypłaca się za okres od dnia 1 lipca 2023 r.

Art. 6. Wskaźnik 50%, o którym mowa w art. 95a ustawy zmienianej w art. 1, art. 54 ustawy zmienianej w art. 2 oraz art. 33a ustawy zmienianej w art. 3 otrzymuje wielkość:

- 1) 15% w okresie od dnia 1 lipca 2023 r. do dnia 31 grudnia 2023 r.;
- 2) 20% w okresie od dnia 1 stycznia 2024 do dnia 30 czerwca 2024 r.

Art. 7. Prawo do renty wdowiej przysługuje od dnia nabycia prawa do pozostających w zbiegu świadczeń wymienionych w art. 95a ustawy zmienianej w art. 1, w art. 54a ustawy zmienianej w art. 2 lub w art. 33a ustawy zmienianej w art. 3, nie wcześniej jednak niż od dnia złożenia po wejściu w życie niniejszej ustawy wniosku o ustalenie prawa do tych świadczeń i ich powiększenie zgodnie z art. 95a ustawy zmienianej w art. 1, w art. 54a ustawy zmienianej w art. 2 lub w art. 33a ustawy zmienianej w art. 3, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 2.

Art. 8. Wysokość renty wdowiej ustalonej na podstawie przepisów ustawy nie może przekroczyć trzykrotności miesięcznej kwoty przeciętnej emerytury wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ostatnio ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 9. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2023 r., z wyjątkiem art. 5 ust. 1, który wchodzi w życie w po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Cel i potrzeba wydania ustawy, rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma zostać unormowana

W obowiązującym stanie prawnym w przypadku zbiegu prawa do kilku świadczeń emerytalno-rentowych obowiązuje zasada wypłaty jednego świadczenia. Osoba uprawniona do kilku takich świadczeń musi dokonać wyboru, które świadczenie chce otrzymywać, a jeśli samodzielnie nie podejmie takiej decyzji, z mocy prawa właściwy organ będzie wypłacał jej świadczenie wyższe. Wyjątek od tej zasady przewiduje jedynie ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1205, z późn. zm.). Zakłada ona, że w przypadku zbiegu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego oraz prawa do emerytury wypłaca się jedno świadczenie w całości, a drugie w połowie. W takiej sytuacji osoba pobierająca te świadczenia nie ma już jednak prawa osiągnięcia dochodów ze źródeł podlegających obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

W wielu państwach Unii Europejskiej obowiązują odmienne reguły zbiegu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych. W większości z nich takie łączenie świadczeń, bez ograniczeń, jest dopuszczalne. Ma to miejsce w systemie litewskim. W Czechach osoba uprawniona ma prawo do wyższego świadczenia w całości oraz do 50% drugiego świadczenia. W Niemczech prawo dopuszcza możliwość łączenia świadczeń, ale w przypadku gdy ich łączna wysokość przekracza ustalony limit, świadczenie obniża się o 40% tego przekroczenia. Podobna zasada funkcjonuje także we Włoszech, gdzie obniżka wynosi 50% świadczenia, ale kwota limitu, do którego nie następuje obniżanie świadczenia jest ponad trzy razy wyższa niż w Niemczech.

Obecnie obowiązujące reguły zbiegu prawa do kilku świadczeń emerytalno-rentowych są uznawane przez wielu świadczeniobiorców za niesprawiedliwe. Szczególne zastrzeżenia budzi fakt, że osoba, która przez wiele lat płaciła składki na swoje ubezpieczenie i nabyła prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, a następnie z powodu śmierci współmałżonka uzyskała także prawo do renty rodzinnej, musi wybierać między dwoma

świadczeniami. Należy bowiem zwrócić uwagę, że między małżonkami istnieje trwała więź ekonomiczna, która stanowi element wspólnego pożycia. Przejawem tej więzi jest w szczególności prowadzenie przez małżonków wspólnego gospodarstwa domowego, które obejmuje m.in. współfinansowanie bieżących kosztów z nim związanych (np. czynszu za mieszkanie, opłat za media, opłat za usługi komunalne, należności publicznoprawnych czy zobowiązań prywatnoprawnych). Koszty te uzależnione są nie tylko od liczby domowników, ale także od innych okoliczności, jak choćby od położenia i powierzchni zajmowanego domu lub mieszkania czy liczby i charakteru posiadanych urządzeń technicznych. Oznacza to w szczególności, że w przypadku śmierci jednego z małżonków, spadek bieżących kosztów związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego nie następuje z reguły o połowę, ale znacznie w mniejszym stopniu. Obecnie obowiązujące reguły zbiegu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych, zakładając konieczność dokonania wyboru między własnym świadczeniem a rentą rodzinną po zmarłym małżonku, powodują, że wdowa lub wdowiec musi pokryć z jednego świadczenia koszty prowadzenia gospodarstwa domowego, które dotychczas finansowane były z dwóch świadczeń. Taki stan rzeczy przekłada się na ograniczenie możliwości zaspokajania potrzeb przez emerytów i rencistów oraz obniżenie jakości ich życia. Celem projektowanej ustawy jest rozwiązanie tego problemu z uwzględnieniem sytuacji finansów publicznych.

2. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Projekt przewiduje wprowadzenie nowej reguły zbiegu prawa do nabytej z tytułu bycia wdową lub wdowcem renty rodzinnej, wojskowej renty rodzinnej, policyjnej renty rodzinnej lub renty rodzinnej z ubezpieczenia społecznego rolników z innymi świadczeniami emerytalno-rentowymi.

Zgodnie z projektem w razie zbiegu przysługującego z tytułu bycia wdową lub wdowcem prawa do renty rodzinnej, wojskowej renty rodzinnej, policyjnej renty rodzinnej lub renty rodzinnej z ubezpieczenia społecznego rolników, oraz do emerytury, emerytury rolniczej, emerytury wojskowej, emerytury policyjnej, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo do policyjnej renty inwalidzkiej, osobie uprawnionej wypłaca się rentę wdowią w jednym z jej dwóch

wariantów, zależnie od jej wyboru. Pierwszy wariant zakłada, że osobie uprawnionej przysługuje renta rodzinna po zmarłym małżonku powiększona o 50% przysługującej jej emerytury, emerytury rolniczej, emerytury wojskowej, emerytury policyjnej, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy, wojskowej renty inwalidzkiej albo policyjnej renty inwalidzkiej. Drugi wariant zakłada natomiast, że osobie uprawnionej wypłaca się przysługującą jej emeryturę, emeryturę rolniczą, emeryturę wojskową, emeryturę policyjną, świadczenie przedemerytalne, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, rentę z tytułu niezdolności do pracy, wojskową rentę inwalidzką albo policyjną rentę inwalidzką, powiększoną o 50% renty rodzinnej po zmarłym małżonku.

Celem projektu jest zapobieżenie ekonomicznej degradacji gospodarstw domowych emerytów i rencistów wskutek śmierci małżonka. Zjawisko to co do zasady nie występuje w przypadku osób pobierających najwyższe świadczenia emerytalno-rentowe. Z tych powodów projekt przewiduje maksymalną wysokość renty wdowiej. Zgodnie z projektem bez względu na wysokość własnego świadczenia emerytalno-rentowego, które przysługuje wdowie lub wdowcowi, oraz renty rodzinnej po zmarłym małżonku, renta wdowia nie może przekroczyć trzykrotności miesięcznej kwoty przeciętnej emerytury wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ostatnio ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Oznacza to, że w chwili wniesienia projektu wysokość renty wdowiej nie mogłaby przekroczyć 7 625,85 zł.

Projekt zakłada, że to świadczeniobiorca musi dokonać wyboru, które świadczenie ma otrzymywać w całości, a które w 50%. Z tego powodu ustawa nakłada na organy rentowe (ZUS i KRUS) oraz emerytalne (obsługujące świadczenia dla żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych) obowiązek poinformowania wszystkich świadczeniobiorców o nowych przepisach i wynikających z nich możliwościach.

W projekcie proponuje się stopniowe wdrażanie nowej reguły zbiegu praw do świadczeń emerytalno-rentowych. Mając na uwadze stan finansów publicznych, projektodawca proponuje osiągnięcie docelowego wskaźnika 50% w kilku etapach, przyjmując w pierwszym półroczu obowiązywania ustawy wskaźnik 15% i zwiększając go w

drugim półroczu do 20%. Model docelowy zostałby osiągnięty dopiero w kolejnym roku obowiązywania ustawy.

W świetle projektu prawo do renty wdowiej przysługuje wszystkim osobom, które nabyły prawo do renty rodzinnej (wojskowej renty rodzinnej, policyjnej renty rodzinnej) i świadczeń emerytalno-rentowych pozostających z nią w zbiegu przed wejściem ustawy, oraz tym osobom, które nabędą je po jej wejściu w życie.

Projekt przewiduje, że prawo do renty wdowiej przysługuje od dnia nabycia prawa do pozostających w zbiegu świadczeń wymienionych w art. 95a ustawy zmienianej w art. 1, w art. 54a ustawy zmienianej w art. 2 lub w art. 33a ustawy zmienianej w art. 3, nie wcześniej jednak niż od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy i nie wcześniej niż od dnia złożenia wniosku o ustalenie prawa do tych świadczeń i ich powiększenie zgodnie z art. 95a ustawy zmienianej w art. 1, w art. 54a ustawy zmienianej w art. 2 lub w art. 33a ustawy zmienianej w art. 3, z zastrzeżeniem, że jeśli osoba uprawniona złoży do dnia 31 grudnia 2023 r. wniosek do organu rentowego lub emerytalnego o ustalenie prawa do świadczeń i ich powiększenie zgodnie z art. 95a ustawy zmienianej w art. 1, w art. 54a ustawy zmienianej w art. 2 oraz w art. 33a ustawy zmienianej w art. 3, świadczenia te i ich powiększenie wypłaca się za okres od dnia 1 lipca 2023 r.

Projekt przewiduje wejście w życie ustawy z dniem 1 lipca 2023 r.

3. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Wejście w życie projektu wywoła pożądane skutki społeczne. Zwiększy ono bowiem możliwości zaspokojenia – za pomocą świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, ubezpieczenia społecznego rolników oraz zaopatrzenia emerytalno-rentowego żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych – potrzeb ich beneficjentów. W rezultacie wzmocniona zostanie funkcja alimentacyjna tych świadczeń. Poprawie ulegnie sytuacja materialna osób, które wcześniej utraciły osobę najbliższą i część dochodów w gospodarstwie domowym. Z punktu widzenia gospodarczego spadek dochodów gospodarstwa domowego szczególnie odczuwalny jest ze względu na rosnące koszty utrzymania: ceny żywności rosnące w tempie wyższym niż 15% w skali roku, koszty energii i utrzymania

mieszkania w tempie wyższym niż 50% w skali roku. Proponowane rozwiązania stanowią wsparcie w ponoszeniu m.in. stałych kosztów utrzymania. W ten sposób proponowana ustawa przyczyni się do ograniczenia poziomu wykluczenia osób starszych, zwłaszcza kobiet. Cechą charakterystyczną obecnego systemu emerytalnego jest niższa wysokość świadczeń dla kobiet ze względu na krótszy czas odprowadzania składek (w wyniku bezpłatnej opieki nad dziećmi i innymi osobami najbliższymi) oraz luki płacowej. Ze względu na wyższy wskaźnik przeciętnej długości życia to najczęściej kobiety w ostatnich latach życia znajdują się w wyjątkowo trudnej sytuacji finansowej. Proponowana ustawa ograniczy to negatywne zjawisko społeczne.

Z tych powodów można zakładać, że wejście w życie projektu ustawy przełoży się na wzrost zadowolenia obywateli z systemu zabezpieczenia społecznego oraz na postrzeganie obowiązujących reguł zbiegu prawa do świadczeń jako zgodnych z wymogami sprawiedliwości społecznej w większym stopniu niż dotychczas. Można bowiem przyjąć, że – skoro z przeprowadzonych badań wynika, że ponad 70% obywateli popiera wprowadzenie rozwiązań przewidzianych projektem ustawy (zob. Instytut Badań Rynkowych i Społecznych dla Centrum im. Ignacego Daszyńskiego, *Przyszłość systemu emerytalnego i sprawiedliwe rozwiązania*, Warszawa 2022) – w społecznym odczuciu uważane są one za sprawiedliwe.

Projekt nie wpłynie w istotny sposób na siły popytu i podaży na żadnym rynku ani nie będzie miał znaczenia dla warunków podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Wskazać jednak należy, że w porównaniu ze stanem obecnym skutek wejścia w życie projektu zwiększą się możliwości nabywania dóbr i usług przez wdowy i wdowców. Zmianę tę należy jednak postrzegać nie tyle jako czynnik zwiększający na nie popyt, ile go utrzymujący. W założeniu bowiem wprowadzenie przewidzianych przez projekt reguł zbiegu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych ma wyłączyć ograniczenie możliwości zaspokajania ich potrzeb występujące jako skutek śmierci współmałżonka.

Wejście w życie projektu spowoduje wzrost wydatków po stronie Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz budżetu państwa, w tym w szczególności w częściach budżetowych, w których przewidziane są wydatki na świadczenia z zaopatrzenia emerytalno-rentowego żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych oraz na dotacje z budżetu państwa do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz do Funduszu Emerytalno-

Rentowego. Ostrożne szacunki pozwalają przyjąć, że całościowe skutki finansowe wejścia w życie projektowanej ustawy zamkną się w kwocie 14 mld zł rocznie przy założeniu, że obowiązuje ona przez cały rok kalendarzowy. Poniesione wydatki zostaną częściowo zrekompensowane przez spadek wydatków na inne świadczenia, w tym w szczególności po stronie budżetów jednostek samorządu terytorialnego na świadczenia z pomocy społecznej.

4. Źródła finansowania

Przewidywany jako skutek wejścia w życie projektowanej ustawy wzrost wydatków zostanie sfinansowany ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz z budżetu państwa z części budżetowych, w których przewidziane są wydatki na świadczenia z zaopatrzenia emerytalno-rentowego żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych oraz na dotacje z budżetu państwa do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz do Funduszu Emerytalno-Rentowego.

5. Założenia podstawowych aktów wykonawczych

Projekt nie przewiduje upoważnień do wydawania aktów wykonawczych.

6. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej

Projektowana ustawa nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

7. Wpływ na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców

Wejście w życie projektowanej ustawy nie wpłynie na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.

8. Konsultacje społeczne

Projekt nie był poddany konsultacjom, ale uwzględnia postulaty przekazane przez zainteresowane środowiska.